

Globálny etický kódex cestovného ruchu

PREAMBULA

My, členovia Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO), zástupcovia odvetvia svetového cestovného ruchu, delegáti štátov, území, podnikov, inštitúcií a orgánov, ktorí sme sa stretli na Valnom zhromaždení v Santiagu v Chile 1. októbra 1999,

presadzujúc ciele stanovené v článku 3 stanov Svetovej organizácie cestovného ruchu a vedomí si „rozhodujúcej a hlavnej“ úlohy tejto organizácie ako ju uznáva Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov v podpore a rozvoji cestovného ruchu z hľadiska prínosu k hospodárskemu rozvoju, medzinárodnému porozumeniu, mieru, prosperite a všeobecnému uznávaniu a dodržiavaniu ľudských práv a základných slobôd pre všetkých bez ohľadu na rasu, pohlavie, jazyk alebo náboženstvo,

pevne veriac, že prostredníctvom priamych, spontánnych a nemedializovaných kontaktov, ktoré podnecuje medzi mužmi a ženami rôznych kultúr a životných štýlov, predstavuje cestovný ruch podstatnú silu pre mier a prvok priateľstva a porozumenia medzi ľuďmi na celom svete,

v súlade s princípmi zosúladenia ochrany životného prostredia, hospodárskeho rozvoja a boja s chudobou udržateľným spôsobom, ako ich sformulovala Organizácia spojených národov v roku 1992 na „Summite Zeme“ v Rio de Janeiro a vyjadrila v Agende 21 prijatej pri tejto príležitosti,

zohľadňujúc rýchly a nepretržitý rast, minulý a tiež budúci, aktivity cestovného ruchu, či už za účelom oddychu, obchodu, kultúry, náboženstva alebo zdravia a jeho rozsiahle vplyvy, kladné a záporné, na životné prostredie, hospodárstvo a spoločnosť generujúcich a tiež prijímajúcich krajín, na miestne komunity a domáce obyvateľstvo a takisto na medzinárodné vzťahy a obchod,

s cieľom podporovať zodpovedný, udržateľný a univerzálne prístupný cestovný ruch v rámci práv všetkých ľudí na využívanie voľného času na oddych alebo cestovanie s ohľadom na voľbu spoločnosti všetkých ľudí,

ale s presvedčením, že odvetvie svetového cestovného ruchu ako celok môže veľa získať svojou činnosťou v prostredí, ktoré podporuje trhovú ekonomiku, súkromné podnikanie

a slobodný obchod a ktoré slúži optimalizácii svojich priaznivých vplyvov na vytváranie bohatstva a zamestnanosti,

takisto s pevným presvedčením, že za predpokladu dodržiavania viacerých zásad a určitého počtu pravidiel, zodpovedný a udržateľný cestovný ruch nie je v žiadnom prípade v rozpore s rastúcou liberalizáciou podmienok, ktorými sa riadi obchod v oblasti služieb a pod záštitou ktorých pôsobia podniky v tomto sektore a že je možné uviesť v tomto sektore do súladu hospodárstvo a ekológiu, životné prostredie a rozvoj, otvorenosť medzinárodnému obchodu a ochranu spoločenských a kultúrnych identít,

so zohľadnením toho, že s takýmto prístupom majú všetci aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu - národné, regionálne a miestne administratívy, podniky, obchodné združenia, zamestnanci v tomto odvetví, nevládne organizácie a orgány všetkých druhov patriacich do odvetvia cestovného ruchu a takisto hostiteľské komunity, médiá a samotní turisti, rôzne, aj keď navzájom závislé zodpovednosti za individuálny a spoločenský rozvoj cestovného ruchu a že formulovanie ich individuálnych práv a povinností prispeje k splneniu tohto cieľa,

zaviazaní dodržiavať ciele sledované samotnou Svetovou organizáciou cestovného ruchu od prijatia rezolúcie 364 (XII) na jej Valnom zhromaždení v roku 1977 (Istanbul) ohľadne podpory skutočného partnerstva medzi verejným a súkromným sektorom na rozvoji cestovného ruchu a s prianím dosiahnuť, aby sa partnerstvo a spolupráca tohto druhu rozširovali otvoreným a vyváženým spôsobom k vzťahom medzi generujúcimi a prijímajúcimi krajinami a ich príslušnými odvetviami cestovného ruchu,

dodržiavajúc Manilské deklarácie z roku 1980 o svetovom cestovnom ruchu a z roku 1997 o sociálnom dopade cestovného ruchu a takisto Listinu práv cestovného ruchu a Kódex cestovného ruchu prijatý v Sofii v roku 1985 pod záštitou WTO,

ale s presvedčením, že tieto nástroje by mali byť doplnené o sadu navzájom závislých princípov pre ich interpretáciu a aplikáciu, na ktorej by aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu formovali svoje správanie na začiatku 21. storočia,

využívajúc na účely tohto dokumentu tie definície a klasifikácie použiteľné na cestovanie a najmä termíny „návštevník“, „turista“ a „cestovný ruch“, ako boli prijaté na medzinárodnej konferencii v Ottawe, ktorá sa konala od 24. do 28. júna 1991 a schválené v roku 1993 štatistickou komisiou Spojených národov na jej 27. zasadnutí,

odvolávajúc sa najmä na nasledujúce dokumenty:

- Všeobecná deklarácia ľudských práv z 10. decembra 1948;
- Medzinárodná dohoda o hospodárskych, spoločenských a kultúrnych právach zo 16. decembra 1966;
- Medzinárodná dohoda o občianskych a politických právach zo 16. decembra 1966;
- Varšavská konvencia o leteckej doprave z 12. októbra 1929;
- Konvencia o medzinárodnom civilnom letectve z Chicaga zo 7. decembra 1944 a tokijská, haagska a montrealská konvencia vo vzťahu k tomuto dokumentu;
- Konvencia o colnom vybavení pre cestovný ruch zo 4. júla 1954 a s tým súvisiaci protokol;
- konvencia, ktorá sa týka ochrany svetového kultúrneho a prírodného dedičstva z 23. novembra 1972;
- Manilská deklarácia o svetovom cestovnom ruchu z 10. októbra 1980;
- Rezolúcia 6. Valného zhromaždenia WTO (Sofia), ktoré prijalo Listinu práv cestovného ruchu a Kódex cestovného ruchu z 26. septembra 1985;
- Konvencia práv dieťaťa z 20. novembra 1989;
- Rezolúcia 9. Valného zhromaždenia WTO (Buenos Aires) týkajúca sa najmä uľahčenia cestovania a bezpečnosti a ochrany turistov zo 4. októbra 1991;
- Deklarácia z Ria o životnom prostredí a rozvoji z 13. júna 1992;
- Všeobecná dohoda o obchode v oblasti služieb z 15. apríla 1994;
- Konvencia o biodiverzite zo 6. januára 1995;
- Rezolúcia 11. Valného zhromaždenia WTO (Káhira) o zabránení organizovanej sexuálnej turistiky z 22. októbra 1995;
- Deklarácia zo Štokholmu z 28. augusta 1996 proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí;
- Manilská deklarácia o sociálnom dopade cestovného ruchu z 22. mája 1997;
- konvencie a odporúčania prijaté Medzinárodnou organizáciou práce v oblasti kolektívnych konvencií, zákazu vynútenej práce a detskej práce, obrany práv

domáceho obyvateľstva a rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie na pracovisku,

potvrdzujeme právo na cestovný ruch a slobodu turistického pohybu,

vyhlasujeme naše želanie podporovať spravodlivý, zodpovedný a udržateľný charakter svetového cestovného ruchu, o ktorého prínosy sa budú deliť všetky sektory spoločnosti v kontexte otvoreného a liberalizovaného medzinárodného hospodárstva a

slávnostne za týmto účelom prijímame princípy Globálneho etického kódexu cestovného ruchu.

PRINCÍPY

Článok 1

Prínos cestovného ruchu k vzájomnému porozumeniu a rešpektu medzi ľuďmi a spoločnosťami

(1) Porozumenie a podpora etických hodnôt spoločných pre ľudstvo, vzhľadom na toleranciu a rešpekt k rôznorodosti náboženských, filozofických a morálnych presvedčení, sú základom a dôsledkom zodpovedného cestovného ruchu; aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu a samotní turisti by mali dodržiavať spoločenské a kultúrne tradície a zvyklosti všetkých ľudí, vrátane príslušníkov menšín a domorodcov a uznávať ich hodnoty;

(2) Aktivity cestovného ruchu by sa mali viesť v súlade s atribútmi a tradíciami hostiteľských regiónov a krajín a za rešpektovania ich zákonov, zvykov a zvyklostí;

(3) Hostiteľské komunity na jednej strane a miestni profesionáli na druhej strane by sa mali informovať a rešpektovať tých turistov, ktorí ich navštívia a získať poznatky o ich životnom štýle, vkuse a očakávaniach; vzdelávanie a školenia zamerané na profesionálov prispievajú k pohostinnému prijatiu;

(4) Úlohou verejných orgánov je poskytovať ochranu pre turistov a návštevníkov a ich majetok; musia venovať mimoriadnu pozornosť bezpečnosti zahraničných

turistov vzhľadom na mimoriadnu zraniteľnosť, ktorej môžu podliehať; mali by uľahčovať zavádzanie špecifických prostriedkov informovanosti, ochrany, bezpečnosti, poistenia a pomoci v súlade s ich potrebami; akékoľvek útoky, prepady, únosy alebo ohrozenia turistov alebo zamestnancov v odvetví cestovného ruchu a takisto úmyselné ničenie turistických zariadení alebo prvkov kultúrneho alebo prírodného dedičstva by sa mali prísne odsudzovať a trestať v súlade s ich príslušnými národnými zákonmi;

(5) Turisti a návštevníci by pri cestovaní nemali spáchať žiadny trestný čin alebo akýkoľvek čin považovaný za trestný podľa zákonov navštívenej krajiny a mali by sa zdržať akéhokoľvek správania, ktoré miestne obyvateľstvo považuje za agresívne alebo urážlivé alebo pravdepodobne vedúce k poškodeniu miestneho prostredia; mali by sa zdržať akéhokoľvek nezákonného obchodovania so zakázanými drogami, zbraňami, starožitnosťami, chránenými druhmi živočíchov a rastlín a výrobkami a látkami, ktoré sú nebezpečné alebo ich zakazujú národné predpisy;

(6) Turisti a návštevníci sú zodpovední za to, že sa oboznámia, dokonca pred odchodom, s charakteristikami krajín, ktoré sa chystajú navštíviť; musia si byť vedomí zdravotných a bezpečnostných rizík vlastných akejkoľvek ceste mimo ich obvyklé prostredie a musia sa správať tak, aby tieto riziká minimalizovali;

Článok 2

Cestovný ruch ako prostriedok individuálneho a kolektívneho naplnenia

(1) Cestovný ruch, činnosť ktorá sa najčastejšie spája s odpočinkom a relaxáciou, športom a prístupom ku kultúre a prírode, by sa mal plánovať a uskutočňovať ako privilegovaný prostriedok individuálneho a kolektívneho naplnenia; pri jeho vykonávaní s dostatočne otvorenou myslou predstavuje nenahraditeľný činiteľ sebazvedelávania, vzájomnej tolerancie a učenia sa o zákonitých rozdieloch medzi ľuďmi a kultúrami a o ich rôznorodosti;

(2) Aktivity cestovného ruchu by mali rešpektovať rovnosť mužov a žien; mali by podporovať ľudské práva a obzvlášť individuálne práva najzraniteľnejších skupín, najmä detí, starších ľudí, invalidov, etnických menšín a domorodcov;

(3) Využívanie ľudských bytostí v akejkoľvek forme, najmä sexuálnej, zvlášť keď sa uplatňuje na deťoch, je v rozpore so základnými cieľmi cestovného ruchu a je

negáciou cestovného ruchu; ako také, v súlade s medzinárodným právom, musí byť energicky potláčané v spolupráci so všetkými zainteresovanými štátmi a nekompromisne trestané národnou legislatívou navštívených krajín a takisto krajinami pôvodu páchatel'ov týchto činov, dokonca aj vtedy, keď sa spáchajú v zahraničí;

(4) Cestovanie za účelom náboženskej, zdravotnej, vzdelávacej a kultúrnej alebo jazykovej výmeny je mimoriadne prospešnou formou cestovného ruchu, ktorá si zaslúži podporu;

(5) Malo by sa podporovať zavedenie vzdelávania o hodnote turistických výmen, ich hospodárskych, spoločenských a kultúrnych prínosoch a takisto o ich rizikách do učebných plánov;

Článok 3

Cestovný ruch, činiteľ udržateľného rozvoja

(1) Všetci aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu by mali zabezpečiť prirodzené prostredie z hľadiska dosiahnutia náležitého, sústavného a udržateľného hospodárskeho rastu prispôbeného spravodlivému uspokojovaniu potrieb a snáh súčasných a budúcich generácií;

(2) Priorita by sa mala poskytovať všetkým formám rozvoja cestovného ruchu, ktoré vedú k zachovaniu vzácnych a cenných zdrojov, najmä vody a energie a takisto k zabráneniu produkcii odpadov do maximálnej možnej miery a tieto formy by sa mali podporovať národnými, regionálnymi a miestnymi verejnými orgánmi;

(3) Je potrebné snažiť sa o rozdelenie tokov turistov a návštevníkov v čase a priestore, najmä tých tokov, ktoré vyplývajú z platených dovolení a školských prázdnin a rovnomernejšie rozdelenie prázdnin za účelom zníženia tlaku turistickej aktivity na prostredie a zvýšenia jej priaznivého dopadu na odvetvie cestovného ruchu a miestne hospodárstvo;

(4) Infraštruktúra cestovného ruchu by sa mala navrhovať a turistické aktivity by sa mali programovať takým spôsobom, aby sa ochraňovalo prírodné dedičstvo pozostávajúce z ekosystémov a biodiverzity a aby sa zachránili ohrozené druhy voľne žijúce v prírode; aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu a najmä profesionáli by mali súhlasiť so zavedením obmedzení alebo limitov na svoje činnosti, keď sa tieto vykonávajú v mimoriadne citlivých oblastiach: púštnych, polárnych alebo vysokohorských

regiónoch, pobrežných oblastiach, v tropických lesoch alebo mokrinách, vhodných na vytváranie prírodných rezervácií alebo chránených oblastí;

(5) Uznáva sa, že prírodný cestovný ruch a ekoturizmus mimoriadne prispievajú k obohateniu a zlepšeniu postavenia cestovného ruchu za predpokladu, že rešpektujú prírodné dedičstvo a miestne obyvateľstvo a dodržiavajú prípustnú kapacitu týchto miest;

Článok 4

Cestovný ruch, užívateľ kultúrneho dedičstva ľudstva a prispievateľ k jeho obohateniu

(1) Zdroje cestovného ruchu patria k spoločnému dedičstvu ľudstva; komunity, na ktorých územiach sa tieto zdroje nachádzajú, majú voči nim konkrétne práva a povinnosti;

(2) Stratégie a aktivity cestovného ruchu by sa mali viesť s rešpektovaním umeleckého, archeologického a kultúrneho dedičstva, ktoré by mali chrániť a odovzdávať budúcim generáciám; mimoriadna starostlivosť by sa mala venovať záchrane a rozširovaniu pamätihodností, svätostánkov a múzeí a takisto archeologických a historických miest, ktoré musia byť široko sprístupnené pre turistické návštevy; mal by sa podporovať verejný prístup ku kultúrnym majetkom a pamätihodnostiam v súkromnom vlastníctve, s ohľadom na práva ich majiteľov a takisto do náboženských budov, nie na úkor bežných potrieb obradov;

(3) Finančné prostriedky získané z návštev kultúrnych miest a pamätihodností by sa mali aspoň čiastočne používať na udržiavanie, ochranu, rozvoj a skrášlenie tohto dedičstva;

(4) Aktivita cestovného ruchu by sa mala plánovať takým spôsobom, aby umožnila prežitie a rozkvet tradičných kultúrnych produktov, remesiel a ľudového umenia a nespôsobila ich degeneráciu a uniformitu;

Článok 5

Cestovný ruch, prospešná činnosť pre hostiteľské krajiny a komunity

(1) Miestne obyvateľstvo by sa malo zapojiť do aktivít cestovného ruchu a malo by sa primerane podieľať na hospodárskych, spoločenských a kultúrnych prínosoch,

ktoré generuje a najmä na vytváraní priamych a nepriamych pracovných miest, ktoré z nich vyplývajú;

(2) Stratégie cestovného ruchu by sa mali uplatňovať takým spôsobom, aby pomohli zvýšiť životnú úroveň obyvateľstva navštevovaných regiónov a naplniť ich potreby; plánovací a architektonický prístup k zdrojom cestovného ruchu a ubytovacím kapacitám a ich prevádzke by sa mal zamerať na ich maximálnu možnú integráciu do miestnej hospodárskej a spoločenskej štruktúry; v prípade rovnakej kvalifikácie by sa mala poskytnúť prioritne miestnym pracovným silám;

(3) Zvláštna pozornosť by sa mala venovať špecifickým problémom pobrežných oblastí a ostrovných území a exponovaným vidieckym alebo horským regiónom, pre ktoré cestovný ruch často predstavuje vzácnu príležitosť na rozvoj, napriek úpadku tradičných hospodárskych činností;

(4) Profesionáli v oblasti cestovného ruchu, najmä investori riadiaci sa predpismi stanovenými verejnými orgánmi, by mali vypracovať štúdie dopadu svojich rozvojových projektov na životné prostredie a prírodné okolie; takisto by mali poskytnúť, pri zabezpečení najväčšej transparentnosti a objektivity, informácie o svojich budúcich programoch a ich predvídateľných dôsledkoch a mali by podporovať dialóg o ich obsahu so zainteresovanými obyvateľmi;

Článok 6

Povinnosti aktérov zainteresovaných na rozvoji cestovného ruchu

(1) Profesionáli v oblasti cestovného ruchu sú povinní poskytovať turistom objektívne a pravdivé informácie o miestach cieľov ich ciest a o podmienkach cestovania, pohostinnosti a pobytoch. Mali by zabezpečiť, aby boli zmluvné klauzuly predkladané ich zákazníkom ľahko zrozumiteľné, čo sa týka charakteru, ceny a kvality služieb, ktoré sa zaväzujú poskytovať a finančnej kompenzácie, ktorú im zaplatia v prípade jednostranného porušenia zmluvy z ich strany.

(2) Profesionáli v oblasti cestovného ruchu by mali, do tej miery, do akej to závisí od nich, preukázať záujem o spoluprácu s verejnými orgánmi v oblasti bezpečnosti a ochrany, predchádzania nehôd, ochrany zdravia a potravinovej bezpečnosti tých, ktorí sa uchádzajú o ich služby; podobne by mali zabezpečiť existenciu vhodných systémov poistenia a pomoci; mali by akceptovať ohlasovacie povinnosti predpísané národnými

nariadeniami a vyplatiť primeranú kompenzáciu v prípade neschopnosti dodržať svoje zmluvné záväzky;

(3) Profesionáli v oblasti cestovného ruchu by mali, do tej miery, do akej to závisí od nich, prispievať ku kultúrnej a duchovnej realizácii turistov a mali by im umožniť počas ich ciest praktizovať ich náboženstvá;

(4) Verejné orgány generujúcich štátov a hostiteľských krajín by mali v spolupráci so zainteresovanými profesionálmi a ich združeniami zabezpečiť, aby existovali potrebné mechanizmy pre návrat turistov do vlasti v prípade bankrotu podniku, ktorý zorganizoval ich cestu;

(5) Vlády majú právo - a povinnosť - najmä v prípade kríz informovať svojich štátnych príslušníkov o ťažkostiach alebo dokonca nebezpečenstvách, ktorým môžu čeliť počas ciest do zahraničia; je však ich povinnosťou poskytovať takéto informácie tak, že nebudú neoprávnené alebo zveličene poškodzovať odvetvie cestovného ruchu hostiteľských krajín a záujmy svojich vlastných operátorov; obsah rád pred cestami by mali preto vopred prediskutovať s orgánmi hostiteľských krajín a so zainteresovanými profesionálmi; sformulované odporúčania by mali byť presne úmerné závažnosti existujúcich situácií a upresnené na geografické oblasti, kde vznikla neistota; takéto rady by mali posúdiť alebo zrušiť, hneď ako to umožní návrat do normálnych podmienok;

(6) Tlač a najmä špecializovaná cestovná tlač a iné médiá vrátane moderných prostriedkov elektronickej komunikácie by mali poskytovať pravdivé a vyvážené informácie o udalostiach a situáciách, ktoré by mohli ovplyvniť tok turistov; mali by takisto poskytovať presné a spoľahlivé informácie o turistických službách spotrebiteľom; na tento účel by sa mali vyvinúť a používať nové komunikačné technológie a technológie elektronického obchodu; nemali by žiadnym spôsobom, ako sa to stáva, podporovať sexuálnu turistiku.

Článok 7

Právo na cestovný ruch

(1) Šanca priameho a osobného prístupu k objavovaniu a potešeniu zo zdrojov tejto planéty predstavuje právo prístupné pre všetkých obyvateľov sveta v rovnakej miere; stále sa zvyšujúca účasť na národnom a medzinárodnom cestovnom ruchu by sa mala považovať za jedno z najlepšie možných vyjadrení stáleho rastu voľného času a nemali by sa tomu klásť prekážky;

(2) Všeobecné právo na cestovný ruch sa musí považovať za dôsledok práva na odpočinok a relaxáciu, vrátane primeraného obmedzenia pracovného času a pravidelných platených dovolení, zaručených článkom 24 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a článkom 7.d Medzinárodnej dohody o hospodárskych, spoločenských a kultúrnych právach;

(3) Sociálny cestovný ruch, a najmä asociatívny cestovný ruch, ktorý uľahčuje rozšírený prístup k rekreácii, cestovaniu a dovolenkám, by sa mal rozvíjať s podporou verejných orgánov;

(4) Mal by sa podporovať a uľahčovať rodinný, mládežnícky, študentský a seniorský cestovný ruch a cestovný ruch invalidných ľudí;

Článok 8

Sloboda pohybu turistov

(1) Turisti a návštevníci by mali užívať v súlade s medzinárodným právom a národnou legislatívou slobodu pohybu v rámci svojich krajín a z jednej krajiny do druhej v súlade s článkom 13 Všeobecnej deklarácie ľudských práv; mali by mať prístup k miestam tranzitu a pobytu a k turistickým a kultúrnym miestam bez toho, aby boli vystavení rozsiahlym formalitám alebo diskriminácii;

(2) Turisti a návštevníci by mali mať prístup ku všetkým dostupným formám komunikácie, internej alebo externej; mali by mať bezprostredný a jednoduchý prístup k miestnej správe, právnym a zdravotným službám; mali by mať možnosť skontaktovať sa s konzulárnymi zástupcami krajín svojho pôvodu v súlade s platnými diplomatickými konvenciami;

(3) Turisti a návštevníci by mali užívať rovnaké práva ako občania navštívenej krajiny, čo sa týka dôvernosti osobných údajov a informácií, ktoré sa ich týkajú, najmä ak sa ukladajú elektronicky;

(4) Administratívne postupy týkajúce sa prechodov hraníc, či už patria do kompetencie štátov alebo vyplývajú z medzinárodných dohôd, ako sú víza alebo zdravotné a colné formality, by sa mali prispôbiť do maximálnej možnej miery tak, aby uľahčili čo najväčšiu slobodu cestovania a rozšíreného prístupu k medzinárodnému cestovnému ruchu; mali by sa podporovať dohody medzi skupinami krajín za účelom zosúladenia a zjednodušenia týchto postupov; mali by sa postupne zrušiť alebo modifikovať

špecifické dane a poplatky vyrubované na odvetvie cestovného ruchu a obmedzujúce jeho konkurencieschopnosť;

(5) Cestujúci by mali mať prístup k prídedom voľne vymeniteľných mien potrebných na ich cesty do tej miery, do akej to umožňuje hospodárska situácia krajín, z ktorých prichádzajú;

Článok 9

Práva zamestnancov a podnikateľov v odvetví cestovného ruchu

(1) Základné práva platených zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb v odvetví cestovného ruchu a v s ním súvisiacich činnostiach by mali byť zaručené pod dohľadom národných a miestnych administratív, štátov ich pôvodu a takisto hostiteľských krajín s mimoriadnou pozornosťou venovanou špecifickým obmedzeniam spojeným najmä so sezónnosťou ich činnosti, globálnym rozmerom ich odvetvia a flexibilitou, ktorá sa od nich často požaduje na základe charakteru ich práce;

(2) Platení zamestnanci a samostatne zárobkovo činné osoby v odvetví cestovného ruchu a v s ním súvisiacich činnostiach majú právo a povinnosť absolvovať primerané úvodné a priebežné školenia; mala by sa im poskytnúť primeraná sociálna ochrana; neistota pracovného miesta by mala byť obmedzená na maximálnu možnú mieru a sezónnym zamestnancom v tomto odvetví by sa malo poskytnúť špecifické postavenie so špeciálnym zohľadnením sociálnej starostlivosti;

(3) Každá fyzická alebo právnická osoba, za predpokladu, že má potrebné schopnosti a kvalifikáciu, by mala mať právo vyvíjať profesionálnu činnosť v oblasti cestovného ruchu v rámci existujúcich národných zákonov; podnikatelia a investori - najmä v oblasti malých a stredných podnikov - by mali mať nárok na voľný prístup do odvetvia cestovného ruchu s minimálnymi zákonnými alebo administratívnymi obmedzeniami;

(4) Výmeny skúseností ponúkané vedúcim a ostatným zamestnancom z rôznych krajín bez ohľadu na to, či sú platení zamestnanci alebo nie, prispievajú k podpore rozvoja odvetvia svetového cestovného ruchu; tieto pohyby by sa mali uľahčovať do maximálne možnej miery v súlade s použiteľnými národnými zákonmi a medzinárodnými konvenciami;

(5) Ako nezastupiteľný faktor solidarity pri rozvoji a dynamickom raste medzinárodných výmen by nadnárodné spoločnosti v odvetví cestovného ruchu nemali využívať dominantné postavenia, ktoré v niektorých prípadoch majú; mali by zabrániť tomu, aby sa stali prostriedkami kultúrnych a spoločenských modelov umelo priradených hosťiteľským komunitám; výmenou za ich slobodu investovať a obchodovať, ktorá by sa mala v plnej miere uznávať, by sa mali tieto spoločnosti angažovať v miestnom rozvoji a zabrániť tomu, aby sa prostredníctvom rozsiahleho prevodu ich ziskov alebo vyvolaného dovozu do ich vlasti znížil ich príspevok k ekonomikám, v ktorých sú zavedené;

(6) Partnerstvo a vytvorenie vyvážených vzťahov medzi podnikmi generujúcich a prijímajúcich krajín prispieva k udržateľnému rozvoju cestovného ruchu a k spravodlivému rozdeleniu prínosov z jeho rastu;

Článok 10

Realizácia princípov Globálneho etického kódexu cestovného ruchu

(1) Aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu vo verejnom a súkromnom sektore by mali spolupracovať pri realizácii týchto princípov a monitorovať ich účinné uplatňovanie;

(2) Aktéri zainteresovaní na rozvoji cestovného ruchu by mali uznávať úlohu medzinárodných inštitúcií, medzi ktorými zaujíma prvé miesto Svetová organizácia cestovného ruchu, a nevládných organizácií s kompetenciou v oblasti podpory a rozvoja cestovného ruchu, ochrany ľudských práv, životného prostredia alebo zdravia, s náležitým rešpektovaním všeobecných zásad medzinárodného práva;

(3) Tí istí aktéri by mali preukázať svoj zámer postúpiť všetky spory týkajúce sa uplatňovania alebo interpretácie tohto Globálneho etického kódexu cestovného ruchu na zmierovacie konanie neutrannému tretiemu orgánu známemu pod názvom Svetový výbor pre etiku v cestovnom ruchu.